

จากบ้านท่าจีน ถึงสาคร

ประจักษ์-สุจิตต์

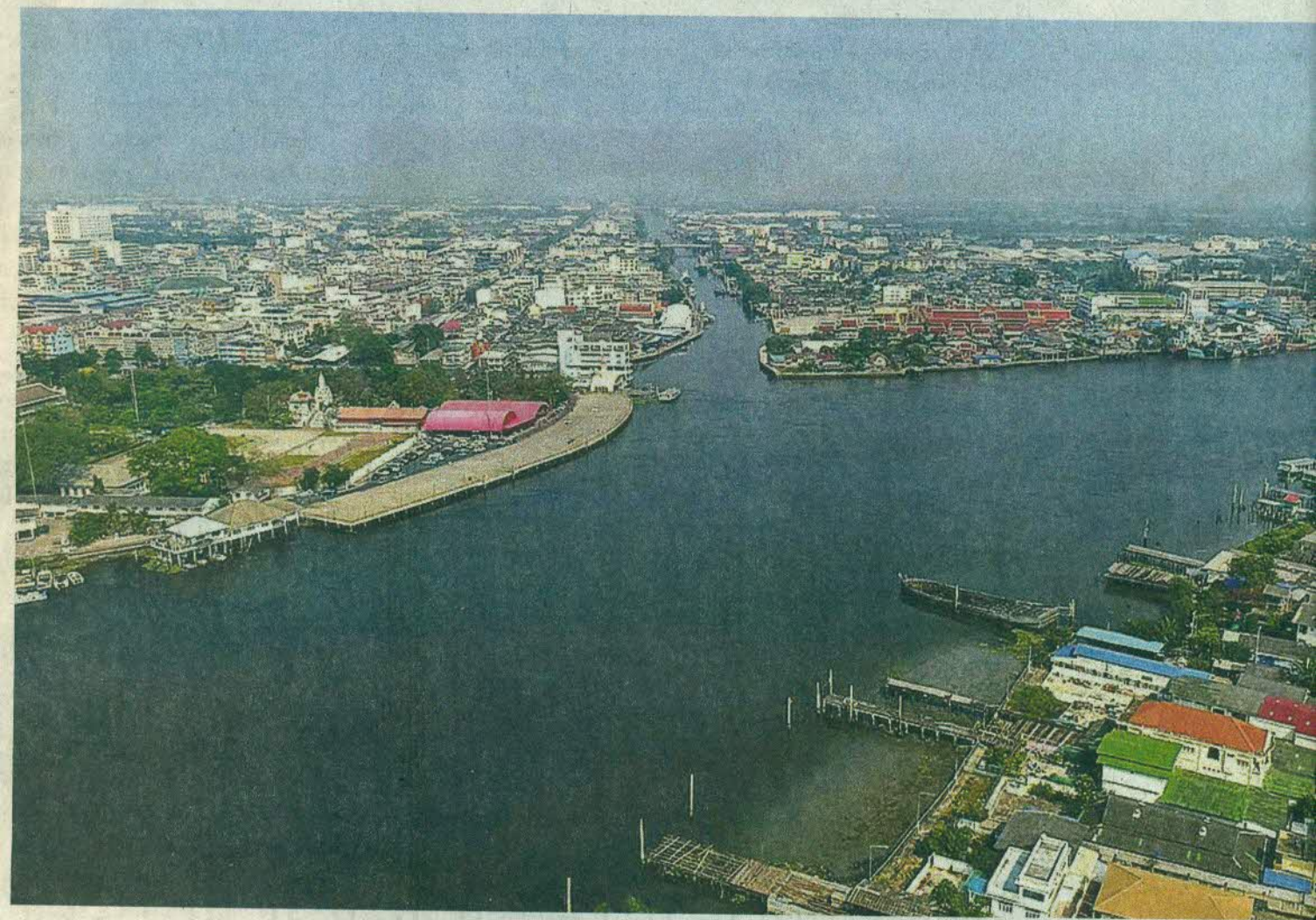
ชวนทอดน่องเมืองสมุทรสาคร

ทำขึ้น ถึงสารบุรี

รศ.ไชย-สุจิตต์

น้องเมืองสมุทรสาคร

จากบ้านท่าจีน ตู บรรพ์ไธย-สุ เวนทอดเนื่องเมือง

ภาพมุมสูง บริเวณแม่น้ำท่าจีนบรรจบกับคลองมหาชัย ก่อนไหลลงอ่าวมหาชัย ถ่ายจากฝั่งท่าฉลอม

ภาพมุมสูง บริเวณแม่น้ำท่าจีนบรรจบกับคลองมหาชัย ก่อนไหลลงอ่าวมหาชัย ถ่ายจากฝั่งท่าดลอม

เรือข้ามฟาก 'มหาชัย-ท่าดลอม' ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้านที่ยังคงเปี่ยมด้วยสีสัน

ภาพมุมสูง ตามแนวคลองมหาชัยบรรจบกับ

สาระ ประชาชื่น

www.facebook.com/ScoopMati

ใกล้ถึงเทศกาลตรุษจีนเข้ามาทุกขณะ แน่นอันวารายการ “ขรรค์ชัย บุนปาน-สุจิตต์ วงษ์เทศ ทอดน่องท่องเที่ยว” ประจำเดือนกุมภาพันธ์นี้ ย่อมสรรหาสถานที่อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวของชาวจีนในแดนสยามมานำเสนอ พร้อมชี้ชวนให้เดินทางไปทอดน่องด้วยกันผ่านเพชฌัญญูโลฟของ “มติชนออนไลน์” โดยในครั้งนี้ เตรียมตัวไปรับกลิ่นอายทะเลกันที่สมุทรสาคร อันเป็นที่ตั้งของ “บ้านท่าจีน” ชุมชนชาวจีนเก่าแก่ริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งมีเรื่องราวชวนฟังมากมาย อีกทั้งวัดวาอารามเก่าแก่ที่งดงามชวนตะลึงโดยมีแซ่ก๊วยเชิ่วพิเศษอย่าง ผศ.ดร.ประภัสสร ซูวิเชียร อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นที่รู้จักจากการ “เดินเท้า 2 ปี” ตามหาวัดร้างในบางกอกจนเป็นที่ฮือฮา

สมุทรสาคร เป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ทางตอนล่างของภาคกลางใกล้ปากแม่น้ำท่าจีน ห่างจากกรุงเทพฯ เมืองฟ้าอมรไปทางทิศตะวันตกเพียง 30 กิโลเมตร พื้นที่ถูกแบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยแม่น้ำท่าจีนที่ไหลพาดผ่านหล่อเลี้ยงชุมชนมาเนิ่นนาน แม่น้ำสาขานี้ คือ สาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยานอกจากมอบความชื้นฉ่ำและใช้ในการอุปโภคบริโภคแล้วยังเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญ ต้นน้ำแยกจากเจ้าพระยาที่อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างสุพรรณบุรี นครปฐม มายังอำเภอกะทุ่มแบน และอำเภอเมืองสมุทรสาคร

ตัวเมืองมีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำ และติดกับอ่าวไทย จึงรายล้อมด้วยป่าชายเลนที่แสนอุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ตะบูน ป่าโกงกาง ป่าไม้เสม็ด รวมถึงป่าจากเขียวครึ้ม ในทุกปี ปัตินแดนแถบนี้ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมบก-ลมทะเล พัดฝนตกต้องตามฤดูกาล อากาศจัดว่าอบอุ่นมาก ถึงมากที่สุด ด้วยแสงแดดแผดจ้าแทบทั้งปี

ย้อนกลับไปสมัยกรุงศรีอยุธยา พื้นที่ซึ่งกลายเป็นจังหวัดสมุทรสาคร เดิมเรียกว่า “บ้านท่าจีน” เป็นชุมชนใหญ่ที่มีเรือสำเภาจากเมืองจีนเข้าจอดเทียบท่าค้าขายอย่างคึกคัก มีการแลกเปลี่ยน ขนถ่ายสินค้านานาชนิด จนเป็นที่รู้จักทั่วไป และเรียกติดปากว่า “ท่าจีน” โดยในช่วงเวลานั้น ยังไม่ได้ยกฐานะเป็นเมือง

ต่อมาในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ บ้านท่าจีนแห่งนี้จึงได้รับการยกขึ้นเป็นเมือง ให้ชื่อว่า “สาครบุรี” โดยมีแผนการที่จะกะเกณฑ์ชายฉกรรจ์ซึ่งอยู่อาศัยกระจัดกระจายตามหัวเมืองต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วเมื่อเกิดสงคราม ครั้นล่วงมาในยุคสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 หรือ “พระเจ้าเสือ” ได้เสด็จประพาสทรงเบ็ด (ตกปลา) ณ ปากน้ำเมืองสาครบุรี โดยเดินทางผ่าน “คลองโคกขาม” ซึ่งสุดแสนคดเคี้ยวกระทั่งเกิดโศกนาฏกรรมกรณี “พันท้ายนรสิงห์” ซึ่งเป็นเรื่องราวสะเทือนใจที่คนไทยรู้จักดี

พระเจ้าเสือจึงโปรดให้ขุดคลองลัดตัดคลองโคกขามเพื่อให้สะดวกในการเดินทาง ทั้งเพื่อการติดต่อค้าขาย ไปมาหาสู่ และการเดินทางทัพ โดยเริ่มจาก “คลองด่าน” เขตเมืองธนบุรี จนถึงคลองโคกขาม เรียกว่า “คลองพระพุทธรเจ้าหลวง” ทว่า ยังไม่แล้วเสร็จก็เสด็จสวรรคตเสียก่อน

ต่อมาในพุทธศักราช 2252 สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 หรือ “ขุนหลวงพ่ายสระ” เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเบ็ดที่ปากน้ำท่าจีน ทอดพระเนตรเห็นคลองขุดค้างไว้ ครั้นเสด็จจากกลับพระนครจึงโปรดฯ ให้ขุดคลองต่อจนแล้วเสร็จ พระราชทานนามว่า “คลองมหาชัยขลมารค”

เมื่อตัวเมืองเจริญขึ้น พื้นที่ฝั่งซ้ายของคลองดังกล่าว จึงเรียกกันตามชื่อคลองว่า “มหาชัย” จนถึงทุกวันนี้

ตัดฉากมายังสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี โปรดให้ยกเมืองสาครบุรีขึ้นกับ “กรมท่า” โดยในพุทธศักราช

สุจิตต์ วงษ์เทศ

คิวสามล้อถีบ นั่ง-นอนรอลูกค้าใช้บริการ

บรรยากาศตัวเมืองในปัจจุบันนี้

จีน ถึงสาครบุรี ไชย-สุจิตต์ เมืองสมุทรสาคร

คลองอำมหารชัย ถ่ายจากฝั่งท่าฉลอม

อุโบสถหลังเก่ายุคกรุงศรีอยุธยา และโบสถ์ใหม่ที่ตั้งเคียงคู่กันในวัดใหญ่จอมปราสาท

2330 ได้ทรงยกทัพหลวงไปตีเมืองทวายทางชลมารค โดยผ่านเมืองสาครบุรี

ครั้นสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้ “พระยาโชฎิกราชเศรษฐี (ทองจีน)” สร้างป้อมขึ้นแห่งหนึ่งที่คลองมหาชัย ซึ่งเชื่อมกับแม่น้ำท่าจีน พระราชทานนามว่า “ป้อมวิเชียรโชฎก” ต่อมาจึงโปรดให้ขุด “คลองสุนัขหอน” เชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง อีกด้วย

ต่อมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เปลี่ยนชื่อเมืองสาครบุรีเป็น “สมุทรสาคร” จากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงมีพระบรมราชโองการให้จัดตั้ง “สุขาภิบาลท่าฉลอม” ขึ้นเป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของไทย ประกาศเมื่อวันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2449

สมุทรสาครเปลี่ยนจาก “เมือง” เป็น “จังหวัด” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงมีพระบรมราชโองการให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัดทั่วทุกแห่งในราชอาณาจักรไทย จังหวัดสมุทรสาครจึงถือกำเนิดขึ้นนับแต่นั้นเป็นต้นมา แม้ภาพจำของจังหวัดเล็กๆ แห่งนี้ในปัจจุบัน จะเป็นเมือง

ไหลลงอ่าวมหาชัย ถ่ายจากฝั่งท่าฉลอม

ภาพมุมสูง ตามแนวคลองมหาชัยบรรจบกับแม่น้ำท่าจีน ก่อนไหลลงอ่าวมหาชัย

ชมด้วยลิ้น

กลายเป็น
เป็นชุมชน
ขายอย่าง
จนเป็นที่
งเวลานั้น

ทำขึ้นแห่ง
ริ” โดยมี
ัดกระจาย
คนครั้ง
แล้ว” ได้
ศาครบุรี
คดเคี้ยว
” ซึ่งเป็น

โคกขาม
ขาย ไม่มา
เขตเมือง
พุทธเจ้า
อน

รเพญ์ที่
นินไปทรง
่างไว้ ครั้น
แล้วเสร็จ

กล่าว จึง
นี้
พระพุทธ
จักรี โปรด
ศักราช

ต่อมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้เปลี่ยนชื่อเมืองสาครบุรีเป็น “สมุทรสาคร” จากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงมีพระบรมราชโองการให้จัดตั้ง “สุขาภิบาลท่าฉลอม” ขึ้นเป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของไทย ประกาศเมื่อวันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2449

สมุทรสาครเปลี่ยนจาก “เมือง” เป็น “จังหวัด” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงมีพระบรมราชโองการให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัดทั่วทุกแห่งในราชอาณาจักรไทย

จังหวัดสมุทรสาครจึงถือกำเนิดขึ้นนับแต่นั้นเป็นต้นมา

แม้ภาพจำของจังหวัดเล็กๆ แห่งนี้ในปัจจุบัน จะเป็นเมืองอุตสาหกรรมอาหารทะเล มีแรงงานจากเพื่อนบ้านหลั่งไหลเข้ามามากมาย แต่ประวัติศาสตร์ที่ยาวนานก็ยังทิ้งร่องรอยไว้เป็นลักษณะย่าน โดยมีโบราณสถานทั้งดงมาล้าค่ามากมาย โดยเฉพาะ “วัดใหญ่จอมปราสาท” ที่ตำบลท่าจีน ใกล้เชิงสะพานท่าจีน ซึ่งตามประวัติระบุว่าสร้างขึ้นในยุคกรุงศรีอยุธยา แล้วได้รับพระราชทานนามว่า “วัดใหญ่สาครบุรี” ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ เมื่อวันที่ 27 กันยายน พุทธศักราช 2479 ปัจจุบันยังมีพระอุโบสถหลังเก่า ก่ออิฐถือปูน ตั้งตระหง่านเคียงคู่พระอุโบสถหลังใหม่ ให้ภาพ

สุจิตต์ วงษ์เทศ

ขรรค์ชัย บุนปาน

ผศ.ดร.ประกัสสร ชูวิเชียร

ควสามล้อถีบ นั่ง-นอนรอลูกค้าใช้บริการ เป็นอีกหนึ่งเสน่ห์ของสมุทรสาคร

บรรยากาศตัวเมืองในปัจจุบันที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

เปรียบเทียบกับชุมชน กลายเป็นความงดงามในห้วงเวลาที่เหลื่อมซ้อนอีกหนึ่งเสน่ห์ที่ไม่อาจมองข้าม คือวิถีชีวิตของผู้คนที่แม้จะมากมายด้วยโรงงานขนาดใหญ่ มีประชากรหลากหลายเดินทางข้ามถิ่นเข้ามาพำนัก ทว่า ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังคงใช้ชีวิตอย่างเนิบช้า “สามล้อถีบ” ยังเป็นยานพาหนะที่ได้รับความนิยมไม่มากนัก

ทุกวันนี้ จังยังมี “ควสามล้อ” จอดรอชาวบ้านให้เรียกใช้บริการอยู่ทุกวัน

เป็นภาพชีวิตที่ไม่ได้มีแค่ในโปสเตอร์ หรือภาพถ่ายเก๋าสีชีวิตจาง เช่นเดียวกับ “เรือข้ามฟาก” จากฝั่ง “ตลาดมหาชัย” ที่ตลาดล้าด้วยผู้คน นั่ง ยืน เดิน พุดคุยอย่างออกรสนบนท่าเรือ เพื่อรอเวลาข้ามไปยังฝั่ง “ท่าฉลอม”

นอกจากนี้ ยังมีสถานีรถไฟมหาชัย ซึ่งมีขบวนรถสายแม่กลองจอดเทียบสถานีเพื่อพาผู้คนไปส่งยังจุดหมาย ผ่านย่านบางบอน บางขุนเทียน จอมทอง ตลาดพลู บ้างยี่เรือ ไกลออกไปสุดทางที่สถานีวงเวียนใหญ่ กรุงเทพฯ

นี่คือส่วนหนึ่งของลิ้นจากบ้านท่าจีน หรือสมุทรสาคร ที่ (อดีต) สองกุมารสยาม ขรรค์ชัย บุนปาน ประธานกรรมการบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) และสุจิตต์ วงษ์เทศ คอลัมนิสต์ชื่อดัง จะเดินทางไปทอดน่อง พร้อมชวนพุดคุยเรื่องราวมากมาย ในวันอังคารที่ 13 กุมภาพันธ์นี้ เวลา 14.00 น. อย่าลืมหันติดตามการถ่ายทอดสดได้ที่เพชฌึก “มติชนออนไลน์”

พรรณราย เรือนอินทร์